

BOCSI JÁNOS

Füzesabony története főjegyzői életutak alapján

Füzesabonnak a legnagyobb földesura az egri püspök, illetve 1804-től az érsek volt. Nem létezett olyan nemesi család, amelynek kései leszármazottai segítségemre lettek volna a várostörténet megírásában, ezért olyan polgári személyeket kellett találnom a kutatások során, akiknek közigazgatási funkciójukat és presztízsüket tekintve, hitelesnek volt mondható az életük, és ezen kívül a város történetét jelentősen befolyásoló személyek közé tartoztak. Választásom a főjegyzőkre esett, hiszen ők a községeknek (a mai szóhasználattal) polgármesterei voltak, jogi képviselőt is ellátták és a lakosok minden ügyes bajos dolgaikkal megkereshették őket.

Nagyhetényi Papp István főjegyző

A Papp család gyakorlatilag jegyzői famíliának számított. Füzesabonyban hárman főjegyzői beosztásban dolgoztak: Papp István, Papp János Gáspár és Papp János Albert.¹ Papp István 1801-ben született Kárpátalján, az Ugocsa vármegyei Nagyszőlősen, és 1869-ben halt meg Füzesabonyban.² Édesapja, Papp János, Nagyszőlős főjegyzője volt. István, mint frissen végzett jegyző, „új hazát” keresett. A legkorábbi hivatalos bejegyzést a füzesabonyi házassági anyakönyvi kivonatban találtam. Itt az olvasható, hogy 1829-ben Papp István házasságot köt Nahóczki Annával. (Sajnos Papp István édesanyjának a vezetékneve nem olvasható, csak a keresztnéve: Borbála.) Ekkor már valószínűsíthetően Füzesabonyban főjegyzőként fungált. A főjegyző találkozott Petőfi Sándorral, aki 1847. május 13-án debreceni útja alkalmából

¹ A család tagjai más civil területeken is jeleskedtek, még ha az egész országban szétszóródtak is. Papp Endre jegyzőként dolgozott Füzesabonyban majd Dormándon lett főjegyző. Füzesabony közéletének meghatározó, emblematisztikus alakjai voltak a család más tagjai is: id. Papp Kálmán, mint uradalmi főgépész, Papp Irénke tanító és Papp Ida szintén tanító. További, nem Füzesabonyban élő, tevékenykedő személyek: Papp Mária a fővárosban vezető óvónő, ifj. Papp Kálmán tüzérezredes, galamblovó világbajnok, id. Papp Endre, kántortanító. Házasság útján a családhoz tartoztak: Boross Gábor Imre az Országos Frontharcos Szövetség helyi elnöke, Kolumbán István földbirtokos, malomtulajdonos, Papp László Jánosné Berczik Sára mozdulatművész. Nevéhez fűződik a ritmikus sportgimnasztika megteremtése Magyarországon. 1953-1972 között a magyar tornász válogatott koreográfusa volt.

²<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939J-1BGP-8?cat=koha%3A54329&i=679&lang=en> [2018. január 19.]

megpihent Füzesabonyban a Gelej Fogadóban.³ Részt vett az 1849. február 26–27-én lezajlott kápolnai csatában, ahol hadnagyként harcolt.⁴ Ezért a szabadságharc leverése után egy rövid időre mellőzték a közigazgatásban. Hozzá köthetjük Füzesabony első tagosítását, ami 1857–1858-ban zajlott.⁵ Pap István 31 évi főjegyzői munka után, 1860-ban hagyta ott hivatalát.

Nagyhetényi id. Papp János Gáspár főjegyző

A stafétabotot fiának, id. Papp János Gáspárnak (Füzesabony, 1832⁶ – Füzesabony, 1897⁷) adta át. Ő először Vécsen kezdte meg a jegyzői munkáját 1857(?) -ben. 1860-tól 1886. január 5-ig volt főjegyző Füzesabonyban.⁸ Papp János főjegyzői időszakában kezdődött meg a nagyszabású vasútépítés.⁹ Míg a tagosítás utáni időkben, egészen a vasútépítkezések megkezdéséig nem sok változás történik a településen. és csak a Posta sor (mai nevén Széchenyi út) épült ki. Igazán mélyreható változást a vasút megjelenése hozta: Füzesabony a vasútállomás kialakítása révén központi szerepet kapott a környező településekkel szemben (Mezőtárkány, Dormánd, Besenyőtelek), mely nemcsak gazdasági értelemben, de a lakosság-létszám rohamos emelkedésében is megmutatkozott.

Nagyhetényi ifj. Papp János Gáspár főjegyző

Id. Papp János Gáspár szintén a fiának, János Albertnek adta át a főjegyzői széket 1887. január 15-én. Ifj. Papp János Albert (Vécs, 1859¹⁰–Füzesabony, 1920. október 4.¹¹) az apja nyomdokaiba lépett. Neki köszönhetjük nagymértékben a Majzik Viktor Munkástelep megépíttetését. Az első három utcát 1911. november 2-án adták át.¹² Tűzoltó felügyelőként is működött a gyöngyösi járásban¹³, ezt követően eredményesen levezényelte az I. világháború

³ BÁN Anetta: Emléküket áldjuk (1848–1998), Papp Irén naplótöredéke és több adatközlő

⁴ 1848-AS..., 1999

⁵ Magyar Nemzeti Levéltár Heves Vármegyei Levéltára, továbbiakban HU-MNL-HVL XV-1/ a, Érseki gazdasági levéltár 70., Füzesabony beltelki térképe az 1859-i rendezés után

⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939J-1BGH-X?lang=en&i=61&cc=1743180> [2018. január 9.]

⁷ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9PC3-BVQ?cc=1452460&lang=en&i=54> [2018. január 9.]

⁸ HU-MNL-HVL IV-404/a, Heves vármegye alispánjának iratai, Füzesabony község iratai, 8. doboz, 168/1886., Füzesabonyi jegyzői állás betöltése.

⁹ Képviselőházi Irományok, 1895, VII. kötet, melléklet a 416-os irományhoz.

¹⁰ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939J-X39F-FT?cat=koha%3A59848&i=81&lang=en&cc=1743180> [2018. január 9.]

¹¹ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GPC7-TM9?lang=en&cc=1452460&i=383> [2018. január 9.]

¹² HU-MNL-HVL IV-404/a, 210-211. 113–1924.

¹³ Eger Ujság, 1916. január 23., 3

megrázó eseményeit Füzesabonyban. A települést irányítva oldotta meg a felmerült problémákat. Osztrák gyerekek táboroztak a faluban, az iskolában nők vették át a tanári állásokat.

Ezen kívül Papp János Albert a Füzesabonyi Első Takarékszövetkezet alapítója¹⁴ és alelnöke is volt.

Harmincnégy évig igazgatta a települést, meghatározta fejlődését, mondhatnánk úgy, hogy ez idő alatt Füzesabony arculatot kapott. Édesapjától vette át az iskola bővítését, a Mátyás király úton. Mérföldkő ezen időszak, hiszen hivatalba lépésekor a vasút már nagy részben kiépült Hatvan–Miskolc és Eger–Füzesabony között, de Füzesabony és Debrecen között csak 1894. év augusztus 5-én lett átadva. Egyéb nagyobb, a községre jellemző változás nem történt. Számos jótékony hatás érte közvetlenül a századforduló környékén a települést. A kelet-nyugati és az észak-déli országrészek összeköttetése kapcsán mind az átmenő, illetve a megtelepülő ipari fejlődés érezhető pozitív változást hozott. A személyforgalom is nagyban megugrott így ismertté vált Füzesabony neve az ország többi részén. 1896-ban a község önerőből megépítette az 1848-as hősi emlékművet. A vasút megjelenése a munkanélküliséget felszámolta, előtte sok napszámos csak az ország távoli vidékein kapott munkát, ugyanis nem volt előtte olyan gazdasági ipar, (helybeli vagy ipari telep) amely felszívta volna ezt a vándorló réteget. Így vált a községben közel 200 családnál biztos jövedelemforrássá a vasút. 1906-ban Heves vármegye lakossága itt rótt le kegyeletét a Rákóczi hamvak előtt.

A mezőgazdasági termelés szerkezeti, gazdasági változáson ment keresztül a négy település Mezőtárcán, Dormánd, Besenyőtelek és Mezőszemere uradalmain és nagybirtokain. A változás az 1890-es években jelentkezett: csökkent a gabonafélék termőterülete, növekedett a burgonya, cirok, cukorrépa és a dinnye vetésterülete. Mondjuk, ez a gabonafélék túlsúlyán mit sem változtatott. A szarvasmarha tenyésztés szintén növekedett; a húsfeldolgozás megnövekedése miatt bővítésre szorult a füzesabonyi vágóhíd. Ezek a változások többek között a jelentős hiteleknek is köszönhetők.

A Füzesabony központtal erősödő mezőgazdasági tájegység agrár- és mikrokörzette alakult át, a vasútnak köszönhetően az itteni termékek immáron eljuthattak az ország minden részébe, különösen Budapest felvásárló piacaira. Az egri szárnyvonal átadása után alapozódott meg az itt termelt zöldség, gyümölcs, baromfi, tojás, nyáron a dinnye távoli területekre való szállítása. Tenyésztett állatok: szarvasmarha, ló, sertés, juh. Füzesabony 1921 óta selyemhernyó felügyelő székhely. A lakosság kicsi része foglalkozik ezzel a

¹⁴ Hevesvármegye, 1917. március 4., 6.

tevékenységgel, aminek oka az, hogy nincsen elegendő eperfa. Megemlíthető még a méhészet.

1902/1903 telén alakult meg Füzesabonyban a Hangya szövetkezet. Ez nem helyi kezdeményezésű volt. A mezőgazdasági életet próbálták előre lendíteni; felvásárlással és értékesítéssel foglalkoztak. Az ismertségnek köszönhetően a község évente 4 országos vásárt tart állatfelhajtással, ezen kívül hetente egyszer kirakodó vásár rendezésére is jogosult.

Papp János Albert halálát betegsége okozta, 1920. október 4-én halt meg váratlanul.¹⁵

A Papp család síremlékét 2023-ban sikerült felújítani adományokból. A szerző szervezte és támogatta¹⁶ a megújulást, melyhez még hozzájárultak az adományozók is.

Magnin (Monostory) Alfréd Jenő főjegyző

Ezt követően Magnin Alfréd Jenő (Detk, 1885–Budapest, 1967¹⁷) került Füzesabony főjegyzői székébe, aki svájci francia gyökerekkel rendelkezett. Füzesabonyi tevékenysége előtt az elemi iskolát Ludason végezte, majd szülei Egerbe írták be a Reálgimnáziumba. Később Budapesten is tanult.

Magnin Alfréd feljegyzéseit átnézve találtam olyan adatokat, amelyek az életrajzát kiegészíthetik, mivel az egyes munkahelyeken végzett tevékenységéről néhány oldalas összefoglalókat készített. Ezek végén olvasható dátum (évszám) alapján lehet arra következtetni, hogy hol, mikor volt állományban.

A Detki Körjegyzőségen kezdett 1904-ben, mint gyakornok; itt „néhány hónapig” volt. A körjegyzőséghez tartozott még Ludas és Ugra.¹⁸ Érdekességgént megjegyzi, hogy abban az időben a bíró is fehér gatyában járt, mint a többi falusiak, csak ünnepnapokon, a templomba menet húzott nadrágot és csizmát. A nadrág csak az I. világháború idején kezdett tért hódítani.

A Káli Körjegyzőségen folytatta tevékenységét gyakornokként, mivel a jegyzői tanfolyamra való felvételhez igazolnia kellett 1 évi gyakornokságot. Kálban volt 1906-ig, a végén talán már segédjegyzőként (segéd úrnak szólították). A körjegyzőséghez tartozott többek közt Kompolt és Nagyút. Munkájuk nagy részét az adószedés és a marhapasszusok kiadása jelentette.

¹⁵ Eger Ujság, 1920. október 6., 1.

¹⁶ A 150 év Füzesabonyban I és VI. részek bevételét ajánlotta fel.

¹⁷ MAGNIN Alfréd Jenő gépirata (1960-as évek).

¹⁸ Ma Halmajugra településrésze.

Recsken teljesített szolgálatot 1908-ig, valószínűleg segédjegyzői minőségben. Ide tartozott Mátraderecske és Mátraballa.

A Ludasra címzett egyetlen levél (1907) még „születi címén” megjegyzéssel van ellátva

Érdekességgént jegyezte fel, hogy a mátraderecskei törvénybíró nem tudott írni, még a nevét sem tudta aláírni. Ezért, ha a nevében fogalmaztak meg levelet, a recski jegyző kiszólt az írnoknak: „kérem, írassa ezt alá a bíró úrral!” Az írnok öt perc múlva prezentálta az aláírt iratot.

Nagyfügeden 10 évig tartózkodott (1908. okt. 31-én már Nagyfügedre címeztek neki levelet Svájcból) a füzesabonyi kinevezéséig. Kezdetben segédjegyző lehetett; 1908. október 31 - 1910. szeptember 01. közt kelt levelek: Nagyfüged „Clerc de Notaire” (kb. jegyzőségi írnok).

A nyugdíjazás folytán megüresedett nagyfügedi községi jegyzői állásra a képviselőtestület Magnin Alfréd okleveles segédjegyzőt választotta meg.

1912 szeptemberében már „Notaire” (= jegyző) címmel kapott levelet. Az 1912. szeptember 18 – 1915. április 05. közt keltezett levelek: Nagyfüged „Notaire” vagy Notaire et Maire” (jegyző, ill. jegyző és polgármester) titulust tartalmazzák. (Alfréd jegyzőválasztásról beszámoló levelének pizkozatát megtaláltam, de nincs rajta dátum.)

Érintőlegesen az időszak történelmi eseményeire (proletárdiktatúra) is utal a visszaemlékezésében.

Ez után a levelek küldése, valószínűleg a háború miatt, megszakad. Egy Nagyfügedről küldött levél visszaérkezik, „Felülvizsgálva (=”Überprüft”) pecséttel. Alfréd még közvetítő segítségével is próbál nagynénjének levelet küldeni.

1925-ben az unokatestvéreivel (André és Victor) levelez. Lehet, hogy a nagynénik akkor már nem élnek. 192?-ben (az év olvashatatlan) már Füzesabonyba címzik a levelet.¹⁹

(Érdekességgént megemlítem, hogy neki az öccse az a Magnin Elek, aki Heves vármegye utolsó főjegyzője volt, apósa pedig az a Tobiás József, aki Eger város főépítésze volt a két világháború között.²⁰)

Füzesabonyba érkezett Magnin Alfréd Jenő, aki 1920. október 15-től töltötte be hivatalát, igen agilis fiatal személyiség volt²¹, és a két világháború között felvirágoztatta a községet, sőt jelentős mértékben hozzájárult a civil élet kiteljesedéséhez is. Községfejlesztő

¹⁹ MARKÓ Lászlóné Monostory (Magnin) Bernadett gépirata (2014)

²⁰ HEVES megye, 2011, 501–502.

²¹ Magnin Alfréd Jenő gépirata (1960-as évek)

csoportok alakultak (Kalász, Kalot), lehetne még említeni a Stefánia Szövetség, HONSZ, Frontharcos Szövetség létrejöttét is.

A lakosságnak ismeretterjesztő előadásokat, kultúr-délutánokat szervezett, ezáltal a művelődés lehetőségét biztosította.

Szakmai tudása, munkássága is nagyon jelentős. 1928. január 9-én Füzesabonyban, a községházán tartották a Heves vármegyei jegyzők szokásos háromévenkénti tisztújító ülését, ahol egyhangú szavazással Magnin Alfrédot választották meg elnökké. Ugyanazon év október 10-én, szintén Füzesabonyban gyűltek össze a Heves vármegyei Községi és Körijegyzők Egylete tagjai. A közigazgatási reformjavaslat azon érdemi része foglalkoztatta őket, hogy a községi közigazgatás valóban a közösség érdekeit szolgálja. Ezért kívánatosnak tartotta az egyesület, hogy olyan szabályokat alkosson, melyek lehetővé teszik mindenki számára, hogy a neki szükséges írásokhoz, okmányokhoz gyorsan, soron kívül hozzájuthasson. Ezen a gyűlésen választották meg Fecske Lászlót (városunk díszpolgárát) az egyesület alelnökévé.²²

A magyar községek közül elsőnek Füzesabony olttatta be diftéria ellen a gyerekeket.²³ 1933-ban, a közigazgatás egyszerűsítése, racionalizálása jegyében kiírt pályázaton, Magnin Alfréd, Füzesabony főjegyzőjének pályázatát, a 67 pályamű közül, a bizottság javaslatára legjobbnak választották! A pályázat címét nem tartalmazza a forrás. A belügyminiszter írta ki, és a Jegyzők Országos Egyesületét bízta meg a pályázati munkák értékelésére. A község javáért fáradhatatlanul és páratlan eredménnyel dolgozó főjegyző nem csak vicinális ügyekben, hanem országos érdekű kérdésekben is kiváló szakértője volt a közigazgatás ügyének. Megérdemelt kitüntetése ennek a kiváló munkának az elismerését bizonyítja.

Füzesabonyi ténykedésének a csúcsán, az Országos Jegyzői Egyesület közgyűlésén, 1934. novemberében alelnöknek választotta az Országos Jegyzői Egyesület.²⁴ Magnin Alfréd élt-halt a városért, nyugdíjazása után is többször járt itt. Miért és mikor hagyta el Füzesabonyt? Elhívták Hatvanba főjegyzőnek, ahová 1939 júniusában került. Ő volt az, aki 1945-ben Hatvant várossá nyilváníttatta, mielőtt nyugdíjba vonult volna.²⁵

1933-tól, elsősorban a közalkalmazottak és az állami hivatalnokok körében, teret nyert a hivatalos, állami névmagyarosítási politika, melynek kapcsán a főjegyző és családja is megváltoztatta a vezetéknevét Magninról Monostoryra.²⁶

²² Egri Népújság 1928. január. 10., 3.

²³ Eger Ujság, 1932. június 17., 3.

²⁴ Eger-Gyöngyös Újság 1934. november 18., 4.

²⁵ Magnin Alfréd Jenő gépirata (1960-as évek)

²⁶ Hatvan és Járása, 1940. február 25., 3.

vitész Pozsgay (Pozojevich) Dezső főjegyző

Ezután vitész²⁷ Pozsgay (Pozojevich²⁸) Dezső (Rudna, 1896. 06. 23. – Budafok, 1968. 05. 31.)²⁹ következett a főjegyzői székben.

Elemi iskoláit a nagynezsényi állami elemi iskolában, érettségét a szegedi Állami Gimnáziumban, „Államtudori”³⁰ oklevelet a budapesti Pázmány Péter Tudományi Egyetemen, jegyzői oklevelet pedig az Egri Közigazgatási Tanfolyamon szerzett.

Jegyzőgyakornokként szolgálatot teljesített Kisnezsény és Módos községekben, ezt követően adóügyi jegyző és vezető jegyző volt Maklár és Füzesabony községekben. Ezt követően, mint vármegyei II. főjegyző (Magnin Elek helyére került), Heves vármegye törvényhatóságánál dolgozott. 1925-ben előadói megbízatást kapott a belügyminisztertől az Egri Községi Közigazgatási Tanfolyamon, mely megbízatást közigazgatási ténykedésének végéig megtarthatta. Heves vármegye törvényhatóságánál, mint vármegyei II. főjegyző dolgozott a VI. fizetési osztály 1 fokozatában.³¹

Szülei: Pozojevich István (1865-?) és Ávendler Mária (1875-?) voltak. 1901 és 1904 között a Nagynezsényi állami elemi népiskolában tanult. 1905 és 1907 között a Temesvári Piarista Főgimnáziumban, 1907 és 1913 között pedig a Szegedi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumban végezte tanulmányait. 1913-ban érettségizett. Jegyzői pályafutása első álmásai Kisnezsény, részint Módos község, ahol jegyző gyakornokokként dolgozott az 1913, 1914, 1915-ös években. Első világháborús szolgálatát (1915. május 15 - 1918. december 3.) a Verseci VII. honvéd gyalogezred és megyei királyi 301. Honvéd Gyalogezredben töltötte. Kitüntetései: I osztályú ezüst és bronz vitézségi érem; Károly csapatkereszt (sebesülési érem egy sávval). Az 1919-től 1922-ig terjedő időszakban a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen jogi szakon tanul, Államtudori Oklevelet kap, kitűnő eredménnyel. 1920-ban elvégzi a községi közigazgatási tanfolyamot, jegyzői oklevelet szerezve. 1921-től 1927-ig Makláron adóügyi jegyző. 1922 augusztus 8-án házasságot köt Bíró Saroltával. 1923. július 14-én megszületik a fia, Pozojevich Dezső. 1927-től Makláron vezető jegyző. 1939-ben Pozojevichről Pozsgayra változtatja a nevét.

²⁷ 1940. január 16-án avatták vitézzé. — POZSGAY Judit irata (2024)

²⁸ 1939-ben változtatta meg a nevét Pozojevich-ről Pozsgayra. — POZSGAY Judit irata (2024).

²⁹ Uo.

³⁰ államelméleti

³¹ https://nagyhaboru.blog.hu/2013/10/30/a_verseci_7_honved_gyalogezredtol_a_szojvet_hadifogsagig [2021. szeptember 7.]

1939. március 1-jétől ideiglenesen, június 1-jétől véglegesen, vezető jegyző tiszt Füzesabonyban. Ezt a tisztséget 1944. február 24-ig töltötte be. 1940. január 16-án vitézzé avatják. 1942. október 22-én járási tűzrendészeti felügyelővé nevezi ki a főispán. 1943. június 17-én javasolja, hogy a füzesabonyi I. világháborús emlékmű út felőli oldalára véssék be az 1938 óta hősi halált halt füzesabonyiak neveit. 1943. október 4-én a Füzesabonyi Óvoda Felügyelő Bizottság tagjává nevezi ki az alispán. Ezt a funkciót 1945. december 31-ig töltötte be. 1944. február 16-án a belügyminiszter, Keresztes-Fischer Ferenc vármegyei II. főjegyzőnek nevezte ki Heves vármegye törvényhatóságához.³²

Ez egy nagyon nehéz időszak volt, két árvíz is sújtotta a települést, illetve ekkor volt zajlott a második világháború. Mégis, öt éves ittléte alatt, elévülhetetlen érdemeket szerzett a kultúra, a gazdaság, az egészségügy, illetve a honvédelem területén. Sokat tett azért, hogy a falu minél szebb legyen.

Életre hívta a bajtársi szolgálatot, mely adományaival, biztató zavaival nagyon sok embernek a könnyeit törölte le, akik hadbavonultak vagy hadigondozottak voltak. Lengyel tiszteket is szállásolt el Füzesabonyban a II. világháború során.³³

A csecsemővédelem terén a Zöldkeresztes mozgalomnak nagyobb teret biztosított. Az ő kezdeményezésére a község vállalta két hadiárva gondozását, nevelését. A községben fellendült az egyesületi élet: a mindennapi fáradtságos munka után mindig szánt rá időt, hogy az irodán kívül az egyesületekben is megjelenjen, kiemelve ezzel az összetartás fontosságát. Továbbá a szövetkezeti életnek is nagy előharcosa volt.

Anélkül, hogy a községnek pénzébe került volna, létrehozta Füzesabony első óvodaépületét. Elkészült az apaállat-otthon is a Kossuth úton. Ezen alkotások mindig hirdetni fogják áldásos munkáját!³⁴

1944. február 24-én búcsúztatták Füzesabonyban a községházán. A testület és a lakosság nevében vitéz Orsovay Ede kántor-tanító búcsúzott.

“Tisztelt képviselő testület, kedves barátaim! Dr. vitéz Pozsgay Dezső 1939. március 13-tól, Magnin Alfréd Jenő főjegyző Hatvanba történt áthelyezése után öt éven keresztül volt Füzesabony főjegyzője. Működése alatt alakult meg a Honvédelmi Bajtársi Szövetség, amely adományokkal segítette a hadiözvegyek, hadiárvák és a most hadbavonultak családtagjainak biztonságos életfeltételeit. Az egyéni helyzetek felismerése és a biztató meleg szavak sok esetben túlszárnyalták az anyagi juttatások határát, szép emléket hagyva maguk után.

³² Eger 1944. február 19., 3.

³³ ZOMBOR László, 2000

³⁴ HU MNL HVL V-231/10 Füzesabony község iratai

Kedves Dezső barátom! Ez a búcsú, amely fontosabb megbízás nyomán alakult ki, tudom és hiszem, nem jelenti azt, hogy Füzesabony csak egy állomáshelyed volt. A háborús veszélyhelyzet bonyolult körülményei között meg tudtál maradni annak, amit emberbaráti szereteted bölcsessége sugallt. Az itt töltött éveidhez a csecsemő hálózat, a Zöldkereszt, az óvoda bővítése, a Hangya Fogyasztási Felvásárló és Értékesítő Szövetkezet, a temetkezési segély jegy alaptőke növelése kapcsolódik. A lengyel menekült rendőrök fogadása és sok olyan társadalmi kötődés, mint az Iparoskör tömegeket átfogó művelődési tevékenység, amely nem kötődött szorosan a hivatali teendőkhöz, ha nem emberi, erkölcsi magatartásból eredő és mély nyomot hagyott valamennyiünkben sokszínűségével.

Kedves Dezső! Most a testület, a falu lakossága és a magam nevében búcsúzom tőled, nem mulasztom el, hogy az új munkahelyeden olyan siker koronázza munkád, amely népünk, hazánk, békés, boldogabb jövőjét szolgálja.”

A köszöntő után a főjegyző felállt a székéből és méltóságteljes főhajtással annyit mondott: “Tettem, amit tehettem és kötelességemnek éreztem.” A testület tagjai állva várták meg, míg a főjegyző elhagyta a tanácskozó termet.³⁵

1944. február 16–1946. július 1-jéig Heves vármegyei másod főjegyző. 1944. június 5-én Tiszteletbeli Heves vármegyei főjegyzővé nevezi ki a főispán. 1944. ? Mosonmagyaróváron a postahivatalnál katonai közigazgatási beosztásba helyezik. 1945-1947 között szovjet hadifogoly. A fogságból 1947. december 2-án tér haza. Az alispán urat arra kéri, hogy az elbocsátó határozatot semmisítse meg és a visszavételét fogantatosítsa. 1947. december 30. és 1951. közötti időszakban megyei főjegyző?/megyei főelőadó. 1948. május 28-án kinevezik a “Községek szervezete és működése, közigazgatási eljárás” című tárgykör előadójának a községi közigazgatási tanfolyamon. Kéri, hogy teljes tudományos szabadsággal, de a közigazgatás demokratikus megújulása érdekében, illetve a tanfolyam céljainak megfelelően szíveskedjen előadni. 1949-ben fia, ifj. Pozsgay Dezső, feleségével együtt, elmenekül az országból: először Gratzba, majd az USA-ba. Ezzel elkezdődik a megtorlás: Illetményét a munkahelyén 1950. július 31-ig folyósítják, augusztus 27-én elhagyja egri szolgálati lakását. Ezt követően több helyen dolgozik: Heves Megyei Beruházási Vállalat (munkaviszony 1950. július 3-tól 1951. január 22-ig); Egri Tüzelőszer és építőanyag értékesítő vállalat (1951. április 14-től 1951. június 14-ig); Felső Magyarországi Üzemélelmezési Vállalat. Ez utóbbinál 1951. július 4-től dolgozik. Valószínűleg nem sok időt töltött itt sem.

³⁵ HU MNL HVL V-231/6.

1951-től már nyugdíjasként dolgozik. 1954-ben “Szervezkedés büntetével gyanúsítva” előzetes letartóztatásba helyezik, majd 7 év börtönre, 10 év közügyektől eltiltásra és teljes vagyonek kobzásra ítélik. Saját bevallása szerint börtönbüntetését azért kapta, mert állítólag egy ilyen kijelentést tett: „Rendszerváltás esetén vállalom, hogy visszamegyek a régi állomásomra.” Ezt Pozsgay Dezső cáfolja: illet, hogy „rendszerváltozás”, ő soha nem említett. A jegyzőkönyvet hat és fél hónapos AVH őrizet után írta alá. A kilátásba helyezett visszakísérleléstől faló félelmében visszavonni nem merte. 1955-1957 között Vácon tölti börtönbüntetését.

1957. február 12-én a Legfőbb Ügyészség előterjesztést nyújt be az Elnöki Tanácshoz büntetésének elengedése céljából. Eredmény: Börtönbüntetését 1957. augusztus 26-ig félbeszakították, majd azt 1957. november 18-án kegyelemből elengedték, úgy, hogy előtte büntetésének a félbeszakítását többször is meghosszabbították. 1958. január 24-én a kiszabott börtönbüntetés hátralévő részét kegyelemből elengedte a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa. Azonban a közügyektől való 10 éves eltiltás továbbra is folyamatosan fennállt. Ezért kérelmet nyújt be emiatt. Indoklása: Az ellenforradalmi események folytán történt és fentebb említett szabadulása óta megszakítás nélkül apósánál, Bíró Jánosnál lakik. Felesége vezeti a háztartást, és apósa 570 forintos nyugdíjából élnek (1957-ben és 1961-1964 között). A Péterfy Sándor kórház zárójelentéséből kiderül, rövidlátása abból adódik, hogy szemfenék érelmeszesedésben szenved, és emellett hályogja is van. Jobb szemén 17 dioptriás, bal szemén pedig 14 dioptriás szemüveget visel. Magas kora ellenére munkát szeretne vállalni, de az ítélet miatt nem tud. Fizikai munkára képtelen, ez az egészségének a további romlásához vezetne. A kérelmét elutasítják.

1965-ben dr. vitéz Pozsgay Dezsőné született Bíró Sarolta meghal, férje, dr. vitéz Pozsgay Dezső 1967-ben követi. Közös sírban nyugsznak Budafokon a Promontor úti temetőben.³⁶

1990 1990. évi XXVI törvény szerint az 1954-es elítélése semmisnek tekintendő (Igazságügyi minisztérium). A Fővárosi Bíróság ifj. Pozsgay Dezső kérelme alapján az előbb említett törvényre hivatkozva, az 1955. április 12-i másodfokú ítéletet semmisnek kell tekinteni. Büntetését 1954. november 4 – 1956. október 27-ig töltötte.

Ő volt Heves vármegye utolsó másodfőjegyzője, Magnin Elekkel munkatársak voltak.³⁷ Egymást védték 1949-ben a tárgyaláson – koholt vádak alapján vádolták meg őket.

³⁶ POZSGAY Judit iratai (2024)

³⁷ HEVES megye..., 2011, 501–502.

Dr. Markó Lászlóné Magnin Bernadett így emlékszik dr. Pozsgay Dezsőre: „Pozsgayra, mint másodfőjegyzőre emlékszem 1944-ből, ezért is érdekelt a sorsa. Önéletrajzából kiderül, hogy 1945-ben szovjet fogságba került, amelyből 1947 novemberében tért haza. Édesapám 1949 szeptemberében, Egerben lefolytatott népbíróválasztási tárgyalásán, Pozsgay fontos tanúként szerepelt.

Édesapám a tárgyalás előtt készített, kézírásos jegyzetében így áll: 'Dr. Pozsgay Dezső volt II. főjegyző, most vm. főjegyző'. Az életrajzból hiányzik az, hogy hazatérése után vm. főjegyzővé választották. Nem tudom, mikor került ebbe a tisztségbe, és meddig töltötte be azt.’³⁸ Levéltári forrás alapján.³⁹ Ebben a hat évben, míg Füzesabonyban ténykedett, mozgásterét meghatározta a háború. Egy kisdudóvóhelyet tudott megvalósítani.

Durzó Béla főjegyző

A következő főjegyző, Durzó Béla, 1905-ben született Belpátfalván.⁴⁰ Ő az egyetlen személy, aki nem Nagy-Magyarország területén született. Mindössze fél évig volt Füzesabony főjegyzője (1944. február 11. – 1944. október 10.)⁴¹.

Életútja: Az általános iskolát helyben, a középiskolát Egerben a Dobó István Főreál Gimnáziumban végezte, ahol 1924-ben érettségizett. 1924-ben a belpátfalvi községhez – a helység akkor Borsod vármegyéhez tartozott – jegyzőgyakornok lett. Az első két évet felváltva Belpátfalván (1924. november 1. – 1926. január 17.; 1926. július 1. – 1927. február 28.), illetve a Baranya vármegyei Magyarmecskén (1926. január 18. – 1926. június 30.) töltötte – a munkájáért fizetséget nem kapott. Az utolsó évben (1927. március 1. – 1928. március 1.) a Heves vármegyei Viszneken dolgozott. 1928. márciusában a nyíregyházi jegyzőtanfolyamra került, ahol 1929-ben jegyzői oklevelet szerzett.

1929-ben jegyzőként Füzesabonyba került⁴², ahol sokat tanult Magnin Alfréd Jenőtől. Elsőként a tűzoltóságot, illetve a mozgalommal kapcsolatos egyleteket (leventemozgalom) kapta meg, hogy felvirágoztassa. Ez meg is történt. Mindig is próbált a politikától mentesen intézkedni, jogi lépéseket tenni. Ez az akkori zűrzavaros világban nem mindig sikerült. 1944. október 10-ig volt Füzesabonyban főjegyző, innen Mikófalvára került, a háború után pedig

³⁸ MARKÓ Lászlóné Magnin Bernadett irata (2014)

³⁹ Heves vármegye Történeti Archontológiája alapján dr. Pozsgay Dezső nem volt Heves vármegye főjegyzője, de második alkalommal is II. főjegyzővé választották 1948.-? - 1950.-? között.)

⁴⁰ DURZÓ Béla hagyatéka (2018)

⁴¹ Uo.

⁴² Uo.

Dormádon látott el főjegyzői feladatot, de itt már a politika beleszólt az életébe: raktárosként ment nyugdíjba. Egerben halt meg 1983-ban.⁴³

Fecske László főjegyző

A Felvidéken született 1900-ban, a Torna vármegyében található Bódvavendégiben. 1972-ben halt meg Füzesabonyban.⁴⁴

Egy rozsnói gimnáziumban érettségizik, de a trianoni revízió miatt elcsatolják a szülőhelyét Magyarországtól, és Csehszlovákiához tartozik ezután. Az új rendszer nem kedvez a magyaroknak, ezért átszökik Magyarországra. Jogi tanulmányokat végez, előbb Kassán, majd Miskolcon. Képesítést Egerben, a jogakadémián szerez. Segédjegyzői gyakorlatát Hidvégardón teljesíti, illetve 1928-ig segédjegyző Füzesabonyban is. Ezt követően Felnémeten jegyző, majd 1933-tól Verpeléten körjegyző, 1934-ben pedig már Verpelét főjegyzője. 1944. október 12-től, a lakosság kérésére Füzesabonyba helyezik át. 1930. szeptember 1-jén megnősül, Ferenczy Saroltát, a füzesabonyi gyógyszerész lányát veszi el.

Verpelétről hívják haza Füzesabonyba, Durzó Béla távozása után.⁴⁵ Nagy szerepet vállal a II. világháború utáni Füzesabony újjáépítésében. Megszervezi a közellátást, a hadigondozást, a romeltakarítást. Az újjászervezésben is tevékenyen részt vesz a Debrecen felé tartó vasútvonal füzesabonyi szakaszán, a telefon és távíró hálózat, valamint a felrobbantott Laskó híd újjáépítésében. Próbálja bekapcsolni Füzesabony települést a megyei vérkeringésbe.

1950-től, az új közigazgatási rendszerben, Járási Hivatal lett a község; ebben Fecske László nagy szerepet vállalt. Levéltári források bizonyítják, hogy már ebben az időben nem kíváncsi személy volt a hivatalban. Pedig munkáját a közigazgatásban mindig pontosan, becsületesen, politikamentesen végezte. Emberi hozzáállását tekintve, az emlékezők elmondásai alapján, mindig segítőkész, megértő volt. Nagymértékben hozzájárult Füzesabony község járási központi szerepének erősítéséhez. Levéltári iratok alapján⁴⁶ 1951. március 15-én bocsátják el, mint a többi hasonló minőségben dolgozó volt főjegyzőt és jegyzőt.

⁴³ Uo.

⁴⁴ FECSKE László, ifj. közlése (2019)

⁴⁵ Eger Ujság, 1944. június 16., 2.

⁴⁶ HU-MNL-HVL XXIII-1038/b/2., Füzesabony Községi Tanács és VB Iktatott iratok 1951, 12 –520.

Ezt követően kezdetben Kazincbarcikán egy csatornaépítő vállalatnál dolgozik, mint éjjeliőr, majd anyagkezelő és irodavezető. 1956. október 27-én visszahívják Füzesabonyba, és a Munkástanács titkára lesz. Többek között az ő hathatós intézkedései folytán nem történik vérontás a községben. 1958-ig tanácsai titkárként dolgozik a közigazgatásban, de ismét nem kívánatos személy lesz, emiatt Pusztaszikszóra telepítik ki, ahol alkalmi adminisztrációs feladatokat vállal. 1960-ban megy nyugdíjba, megtörtén. Füzesabonyi és egri ügyvédi munkaközösségi irodáktól kap eseti megbízásokat, ezzel egészíti ki nyugdíját.

László nevű fia így emlékezik rá: *„Édesapa amilyen vidám legényember volt és segítőkész, kedves, kezes, ember volt, idős korára viszont szomorú és aggályos emberré vált. Édesanyja halála (kinek temetésére át nem engedték a határon, csak távolról nézhette a szertartást), a megélhetési nehézségek, öt gyermek eltartása, kitelepítés, állásának felmondása mind-mind hozzájárult élete keserűségéhez”*.⁴⁷

Ugyanez elmondható mindazokra a főjegyzőkre, akik az 1945 utáni világot megérték. Nem volt jó dolguk, nagyon mostoha körülmények között dolgoztak és nagyon igazságtalanul bántak velük. Sok példát tudnék még mondani; aki bővebben szeretne olvasni erről lapozza a könyveimet.

Levéltári források

Magyar Nemzeti Levéltár Heves Vármegyei Levéltára (Eger):
IV-404/a, Heves vármegye alispánjának iratai
V-231/6. és V-231/10., Füzesabony község iratai
XV-1/a, Érseki gazdasági levéltár
XXIII-1038/b/2., Füzesabony Községi Tanács és VB-Iktatott iratok

Felhasznált irodalom

1. 1848-as nemzetőrök Heves és Külső-Szolnok vármegyében (szerkesztette: Bán Péter; összeállította, bevezetéssel, jegyzetekkel ellátta: P. Kovács Melinda, Kozma György Bertalan és Szabó Jolán), Heves Megyei Levéltár, Eger, 1999
2. BÁN Anetta–MÁRKUS Henriett–ZOMBOR László: Emelj süveget és tekints égre magyar (1848–49 füzesabonyi emlékezete), Városi Könyvtár, Füzesabony, 1999
3. DURZÓ Béla hagyatéka (2018)
4. Eger Ujság, 1916. év (XXIII. évfolyam)
5. Eger Ujság, 1920. év (XXVII. évfolyam)
6. Egri Népújság 1928. év (XLV. évfolyam)

⁴⁷ FECSKE László, ifj. közlése (2019)

7. Eger Ujság 1932. év (XXXIX. évfolyam)
8. Eger Ujság 1933. év (XL. évfolyam)
9. Eger Ujság, 1944. év (LI. évfolyam)
10. Eger-Gyöngyös Újság, 1934. év
11. FECSKE László, ifj, közlése (2019)
12. Hatvan és Járása, 1940. év (XXII. évfolyam)
13. HEVES megye történeti archontológiája (1681–) 1687–2000, (szerkesztette: Bán Péter), Heves Megyei Levéltár, Eger, 2011
14. Hevesvármegye, 1917. év (42. évfolyam)
15. KÉPVISELŐHÁZI Irományok, VII. kötet, 1895
16. MAGNIN Alfréd Jenő gépirata (1960-as évek)
17. MARKÓ Lászlóné Monostory (Magnin) Bernadett gépirata (2014)
18. POZSGAY Judit irata (2024)
19. ZOMBOR László: Erőd a Laskó partján. Gépirat, 2000